

ÉS POSSIBLE L'ESPAI EUROPEU D'EDUCACIÓ SUPERIOR? L' ENSENYAMENT DE LA PSICOLOGIA AL *INSTITUTE OF PSYCHOLOGICAL SCIENCES* DE LA UNIVERSITAT DE LEEDS.

Moisés Esteban Guitart

Becari FPU d'estada a la Universitat de Leeds (Anglaterra)

Universitat de Girona

moises.esteban@udg.es

John Blundell

Catedràtic de BioPsicologia.

Director de l' *Institute of Psychological Sciences*

Universitat de Leeds (Anglaterra)

j.e.blundell@leeds.ac.uk

Resum

L'Espai Europeu d'Educació Superior s'ha convertit en un repte, un desafiament que implica assolir una convergència de titulacions universitàries equivalents. Per això es requereix una modificació del tradicional ensenyament, en el nostre cas, de la psicologia. En aquest article s'examina l'ensenyament de la psicologia al *Institute of Psychological Sciences* de la Universitat de Leeds (metodologia docent; avaluació i contingut curricular).

Resumen

El Espacio Europeo de Educación Superior se ha convertido en un reto, un desafío que implica crear una convergencia de titulaciones universitarias equivalentes. Por eso se requiere una modificación de la tradicional enseñanza, en nuestro caso, de la psicología. En este artículo se examina la enseñanza de la psicología en el "Institute of Psychological Sciences" de la Universidad de Leeds (metodología docente; evaluación de la enseñanza y contenido curricular).

Abstract

The European Higher Education Area is becoming a challenge that involves the creation of a convergence between equal university degrees. Therefore, it requires the alteration of the traditional education, in particular, of the psychology studies. The aim of this article is to analyse the education system in psychology in the "Institute of Psychological Sciences", University of Leeds (teaching methodology; evaluation and curricular contents).

Introducció

Sense cap dubte estem en temps de canvi. Això no sembla ser nou: des dels remots temps d'Aristòtil, passant per la Il·lustració o l'anomenada era postmoderna, han sorgit veus conscients d'estar en plena transformació cultural. El que sí que resulta més interessant és analitzar i donar comptes sobre l'escrutini dels canvis actuals.

Es diu que vivim enmig de l'"Era de la Informació" (Castells, 1996; 1997; 1998) on el "coneixement" s'ha convertit en la clau per a entendre la creació de codis culturals, la distribució de la riquesa i la generació de poder. Tot això requereix establir nous "paradigmes" (Touraine, 2005) que permetin analitzar les conseqüències d'aquests canvis: globalització, multiculturalitat, convergència europea, etc.

Més concretament, adaptar l'educació (el sistema educatiu superior) als nous rumbos socials (les noves necessitats, els nous problemes, els nous objectius) ha dut a la necessitat, en el si del procés de Convergència Europea, a l'equivalència dels títols universitaris en la

creació de l'Espai Europeu d'Educació Superior. L'any 2010, segons la coneguda Declaració de Bolonya, sembla ser la data escollida (Ministres Europeus de Ensenyament, 1999). Això ha de facilitar la circulació del coneixement, del capital humà, en definitiva, d'estudiants i professors. Com ho constata el professor emèrit de la Universitat de Leeds, el sociòleg Zygmunt Bauman (1998), la "globalització" significa, també, "mobilitat". En el nostre cas, mobilitat lliure d'estudiants i professors al voltant d'Europa.

Estem a prop de l'objectiu proposat? Pot la Universitat espanyola reciclar-se i estar llesta pel compromís del 2010? Com estan els nostres veïns europeus?

Contestar aquestes preguntes respon al nostre interès particular però ens permet justificar, d'antuvi, la necessitat d'analitzar el sistema educatiu universitari d'altres institucions europees d'ensenyament superior. Per a això ens proposem, aprofitant una estada *in situ*, escodrinyar l'ensenyament de la psicologia realitzada en la Universitat de Leeds (Anglaterra).

L'Institute of Psychological Sciences de Leeds

La Universitat de Leeds conta, en el curs 2006, amb 32.241 estudiants (d'una gran diversitat multicultural) vinculats a 700 diferents programes de grau i 474 programes de postgrau. A més, un total de 32.062 homes i dones realitzen cursos curts en aquesta Universitat. Una institució que gaudeix de cert prestigi a l'Acadèmia anglesa (es troba en el "top 10" en qualitat, docència i investigació) i que remunta els seus orígens al Leeds School of Medicine (1831) i al Yorkshire College of Science (1874). Dèiem que els al voltant de 33 mil estudiants procedeixen de diferents països del món (especialment Xina, Europa i l'Índia), així que no és d'estranyar que en el quefer de la Universitat es barregin diferents celebracions (la Christkindelmarkt alemanya al desembre; el Chinese New Year al gener, el Sikh Vaisakhi a l'abril o el Indian Mela a l'agost). Sense dubte, bona mostra de la "ciutadania multicultural" i la "mobilitat" (Bauman, 1998) que caracteritzen els nostres "glolocals" dies.

L'*Institute of Psychological Sciences* de la Universitat de Leeds va ser creat l'any 1949 i s'enorgulleix de l'"Excel·lent" per la qualitat de l'ensenyament atorgat l'any 2000 pel *QAA Subject Review*, així com del grau 5¹ en el *Research Assessment Exercise* de 2001. El, a partir d'ara, IPS, s'inscriu dintre de la *Faculty of Medicine and Health*, de la Universitat de Leeds, i constitueix una agrupació de 80 professors (entre *research students; research assistants, research fellows, senior research fellows; external lecturer teaching on the Psychology syllabys, teaching fellows, associate lecturers, lecturers, senior lecturers; readers and professors*²), 50 estudiants de postgrau i 770 estudiants en procés de graduació.

Tenint en compte que la ciutat de Leeds ofereix, probablement, els serveis mèdics (donada la seva llarga tradició) de més renom de l'illa, els estudis de psicologia estan clarament enfocats al que convindriem a anomenar: psicologia clínica i de la salut".

Per això, la investigació realitzada a l'IPS s'emmarca dintre de tres tradicions, a saber, la biopsicologia (inclou neurociència de la conducta i nutrició humana); la psicologia cognitiva (neuropsicologia cognitiva i funció cognitiva) i la psicologia de la salut (que inclou el grup de psicologia qualitativa). El camí que ha dut l'IPS és clar, a saber, l'especialització en *la psicologia experimental*, les habilitats en investigació (formació en disseny, anàlisi i desenvolupament experimental; posant l'accent en el desenvolupament de capacitats per al maneig estadístic). Donant lloc a altres espais, com el *Leeds Social Science Institute* (de la Facultat de Educació, Ciències Socials i Lleis), per a abastar altres camps propis del quefer psicològic (psicologia social; psicologia de la educació, etc.).

Situats, a vista d'ocell, a la ciutat i a la Universitat de Leeds, estem en condicions, també breument, d'analitzar l'ensenyament que es realitza a l'IPS, és a dir, les assignatures, la metodologia docent, l'organització curricular o els crèdits que es realitzen.

L'ensenyament de la psicologia a l'IPS

La ensenyament de la psicologia a l'IPS s'inscriu dintre del Departament de Psicologia vinculat a l'IPS i a la Facultat de Medicina i Salut de la Universitat de Leeds. Aquest Departament que, com diem, existeix a expenses de l'IPS, s'organitza a partir de tres

¹Research Assessment Exercise 2001. Grade 5: "Quality that equates to attainable levels of international excellence in up to half of the research activity submitted and to attainable levels of national excellence in virtually all of the remainder."

² Recordem que la paraula "professor" en anglès equival a catedràtic.

comitès. A saber, l'*Staff student committee* que reuneix, dues vegades per semestre, a estudiants de cada nivell (cada curs) i professors per a discutir i valorar les necessitats referents al contingut, l'assessorament i el desenvolupament del grau en psicologia (consell d'estudis). El *Departmental learning and teaching committee*, format per professorat triat per la facultat, dedicat a coordinar i gestionar l'aprenentatge i la ensenyament que s'ha de realitzar (les avaluacions, els programes, la investigació, etc.). Finalment la *Psychology society*, formada per estudiants, amb l'objectiu d'ajudar i donar suport als estudiants a través del web (www.psyc.leeds.ac.uk/ugrads/psycsoc), correu electrònic i un despatx que atén els requeriments dels estudiants. El Departament, vinculat a la Universitat, ofereix, també, una unitat dedicada a la diversitat, ja sigui aquesta entesa com "multicultural" o ja sigui com suport als estudiants amb algun tipus de minusvalia (*The University's Equality and Diversity Statement*).

El grau en psicologia se obté, seguint altres universitats europees, a partir de l'assoliment de tres nivells, tres cursos. L'IPS ofereix diferents programes (màsters) de postgrau en funció de la demanda i els interessos (per exemple, màster en teràpia familiar; en factors humans i ergonomia; en mètodes qualitius i salut i en psicologia aplicada a la salut) i la realització del doctorat (PhD), especialment, en els següents programes d'investigació: Biopsicologia (J. E. Blundell i R. J. Rodgers); Psicologia de la salut (M. T. Conner); Teràpies psicològiques (M. Barkham); Cognició i memòria (M. Conway) i Factors humans i acompliment" (D. McKeown). A més, s'ofereix la possibilitat, juntament amb els estudis de filosofia, d'un programa de Màster en Filosofia (MPhil) i, juntament amb els estudis de psiquiatria, un programa de Doctorat Psicologia Clínica. Després veurem, més detingudament, en què consisteix la graduació i la postgraduació en psicologia a l'IPS.

Mètodes d'ensenyament

Les *Tutorials* (tutories) formen part de l'eix central del procés d'ensenyament i aprenentatge. Tenen l'objectiu de facilitar el desenvolupament acadèmic i la transferència d'habilitats. Es distingeixen tres grans blocs o tipus de tutors. Els *tutors de curs* (per exemple, gestionar programes d'intercanvi; canvi d'estudis, etc.); els *tutors personals* que assisteixen als estudiants, en qualsevol dubte o problema, al llarg de la obtenció del grau; aquests tutors són assignats pel departament en inscriure's) i finalment els *pastoral tutors*, és a dir, dos professors que aconsellen en tot allò relacionat amb el rendiment acadèmic al llarg de la formació de l'estudiant.

Les *Lectures* o classes són sessions d'una hora – hora i mitja que tenen l'objectiu d'introduir als estudiants en les claus del material de referència, així com orientar en allò referent al contingut de la matèria. Lluny de ser la tradicional "classe magistral" és, més aviat, la discussió de materials, treball en grup i breus exposicions, de mitja hora, sobre el contingut a estudiar o discutir. Per això no és d'estranyar que les assignatures puguin presentar els següents models:

- *20 x 1 hour lectures, 2 x 1 hour tutorials*, amb una tutorització de " 1 x 2 hour multiple choice examination (80%); 1 x 2000-word essay (20%)";
- *End-of-semester examination (40%) – (computational questions will be worth 40% and MCQs will be worth 60% of the examination), 4 x practical reports (15% each)*. Amb el seguiment de: *End-of-semester examination (40%) – (computational questions will be worth 40% and MCQs will be worth 60% of the examination), 4 x practical reports (15% each)*.
- *11 x 1½ hour lectures, 11 x 1 hour SPSS sessions, 4 x 3 hour practical classes". End of semester 2-hour unseen examination (40%), Coursework: 4 practical reports each counting for 15% of the total mark (60%)*.
- *11 x 2 hour Workshop Style Classes. Group Presentation (25%) Skills based CV and Covering Letter (25%) Occupational Project (45%) Level 1 Review and Level 2 & 3 Action Plan (5%)*.

És a dir, classes + seminaris + tutories + sessions de treball i discussió + presentacions + assajos + practiques + informes + exàmens... en funció de l'assignatura i el professor.

Les *Laboratory Practicals* (pràctiques de laboratori) són considerades com la part més important de la formació en psicologia. Consisteixen en la lectura, discussió i exposició de llibres o articles; així com la introducció en l'experimentació en psicologia. L'objectiu és aconseguir que els estudiants siguin capaços de dissenyar, conduir, analitzar i avaluar les seves pròpies investigacions, a part de pensar les implicacions que comporta i saber comunicar els resultats obtinguts.

Avaluació de l'ensenyament

L'avaluació dels aprenentatges, motiu constant de disputa, forma part de tot sistema acadèmic d'ensenyament i aprenentatge que té l'objectiu de "quantificar" (intentar materialitzar) l'aprenentatge i desenvolupament d'un estudiant. Com és l'avaluació a Leeds? Com s'aconsegueix puntuar als estudiants tenint en compte les seves habilitats comunicatives? En què consisteixen els exàmens?

Els exàmens, en veritat, perden sentit (hi ha proves de nivell, *short exam Answers*, o exàmens tradicionals) però es veuen substituïts pels *essays* (treballs on es tracten temes teòrics o metodològics que formen part del contingut de les assignatures). A més els professors es valen d'altres tipus de "notes" obtingudes a partir de *practical reports, projects, case studies and study protocols; presentations; diary-reports; conference style poster o oral poster presentation*. D'aquesta manera té sentit parlar de "crèdits europeus" tal i com la conferència de Bolonya els entén. És a dir, treball personal (de lectura, redacció d'informes) per a una posterior discussió en grup.

Contingut curricular

El grau de psicologia s'assoleix, dèiem anteriorment, mitjançant l'obtenció dels tres nivells o cursos. En el primer d'ells, *Level 1*, es realitzen un total de 120 crèdits entre els quals es contenen les següents assignatures semestrals, de 10 crèdits cadascuna: "psicologia social i cognitiva", "sentit i comunicació", "història de la psicologia", "aprenentatge i psicologia biològica", "psicologia del desenvolupament i personalitat", "filosofia de la psicologia", "tècniques d'investigació", "com es fan treballs científics" i una assignatura de 10 crèdits optativa entre les ofertes pel Departament; així com els crèdits de pràctiques corresponents. L'alumne ha de realitzar dos assajos per semestre (és a dir, quatre en un curs). El segon nivell (curs) consta, també, de 120 crèdits. I els continguts es reparteixen en les següents assignatures: "Cognició, emoció i motivació"; "percepció i llenguatge"; "psicologia del desenvolupament i de les diferències individuals"; "psicologia biològica"; "neuropsicologia"; "psicologia social" i 20 crèdits de "tècniques d'investigació". A més s'han de realitzar 40 crèdits de les optatives disponibles. Finalment, en el tercer curs, els alumnes realitzen, també 120 crèdits. 60 d'ells corresponen a assignatures optatives i els 60 restants es divideixen en el que coneixem com "pràcticum". El *Major Project* consta de 40 crèdits mentre *Issues and Applications* recull els 20 restants. El *Major Project* consisteix en la realització d'un projecte d'investigació (planificació, investigació, informe i presentació del projecte).

Les opcions de postgrau, com hem dit anteriorment, es concentren en diferents màsters i postgraus, en funció de la demanda i els interessos del moment ("*Family Therapy MSc / Postgrad. Dip; Human Factors and Ergonomics, Msc / Postgrad. Dip. / Postgraduate Training in Clinical Psychology D.Clin.Psychol.; Psychological Approaches to Health, MSc / Postgrad. Dip.; Qualitative Psychology and Health Msc/PGDip.; Systemic Family Therapy Msc*") i en un PhD (a més del MPhil i el doctorat en psicologia clínica" del Departament de Psiquiatria). L'estudiant pot realitzar altres combinacions però, per a això, ha d'accedir a altres Departaments, Col·legis o Instituts. El diploma de postgrau es pot obtenir en 8 mesos i el programa de màster ("full-time") en un any. A trets generals, consisteixen, en concordança al que anem veient, de diferents mòduls que inclouen classes, exàmens, exercicis, tutories, seminaris, presentacions i treballs que s'organitzen segons els diferents mòduls (els interessos del professor i les característiques de cada assignatura). El desenvolupament del PhD (doctorat) combina, durant tres anys, les classes, les pràctiques (en un centre clínic o d'investigació) i la investigació. El procés de doctorat (després de les pràctiques oportunes, les classes, els informes i les tutories) es materialitza en la presentació d'una tesi (d'unes 40 mil paraules).

És possible l'Espai Europeu de Educació Superior?

Des de la reunió mantinguda a París, maig de 1998, entre els ministres encarregats de l'educació superior d'Alemanya, França, Itàlia i el Regne Unit; fins a la última conferència celebrada a Bergen (Noruega), els dies 19 i 20 de maig de 2005, són molts els passos que s'han fet per a la consecució del "repte de Bolonya" (la pròpia "Declaració de Bolonya", la reunió a Praga el 2001, a Berlín el 2003 i la pròxima cita, a Londres, ja en el 2007, tres anys abans del promès 2010).

En Espanya, els dos recents decrets (55/2005 i 56/2005) que acompanyen als de 2003 (Reial decret 1044/2003 i 1125/2003), apropen la Universitat Espanyola a l'adaptació a l'Espai Europeu d'Educació Superior. La regulació dels estudis universitaris oficials de Grau i de Postgrau no és simplement un tràmit burocràtic, polític. Requereix, abans de res, un canvi de mentalitat.

La ensenyament que s'ofereix a la Universitat de Leeds, pròxima al repte europeu, requereix esforç, temps, dedicació i sacrifici. Augment de tutories, treball personal i col·lectiu, grups de discussió, presentació d'assajos, són elements integrants d'una manera de veure la ensenyament que dilueix el coneixement en la discussió, la lectura i el diàleg crític entre professors i alumnes (Kozulin, 1998). És la fi del "silenci" a les aules i l' inici del coneixement compartit, guiat i distribuït (Edwards i Mercer, 1987; Mercer, 1995).

Referències

- Bauman, Z. (1998). *Globalization: the human consequences*. Cambridge: Polity Press.
- Castells, M. (1996, 1997, 1998). *The Information Age: Economy, Society and Culture*. (tres volumenes). Cambridge, Massachusetts: Blackwell Publishers Inc.
- Edwards, D. and Mercer, N. (1987). *Common Knowledge: the development of understanding in the classroom*. London: Methuen.
- Kozulin, A. (1998). *Psychological tools: a sociocultural approach to education*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Mercer, N. (1995). *The guided construction of knowledge: talk amongst teachers and learners*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Ministres Europeus de Educación (1999). *Declaración de Bolonya*. Accessible a: <http://pserv.udg.es/UdGEuropa> (consulta 14 de febrer de 2006).
- Touraine, A. (2005). *Un nouveau paradigme*. Vaig parirs: Librairie Arhèem Fayard.